

JELENA MESIĆ GAK

ZLATNI SAT

Od istog autora
Razglednica bez marke
Perdonar
Čuvari zvona
Grejs Keli zelena

JELENA MESIĆ GAK

ZLATNI SAT

Poželjni predmeti za pomalo luckaste
kolekcionare koji tragaju za uspomenama

Roman

Beograd
2022.

Roman *Zlatni čas* izašao je iz štampe u pravi čas! Sada kada su putovanja u egzotične i pitoreskne krajeve samo sećanja na neka prošla putovanja ili maštanja o nekim budućim, autorka nam kroz sagu dveju porodica istovremeno ispreda priču o najlepšim predelima Mediterana i Levanta. Autorka u svoje „metafizičko” klupko smešta ljudske, istorijske sudbine jednog uzavrelog, ali prolaznog sveta i sve lepote ravnodušne prirode koja ga okružuje.

Jelena Mesić Gak je inspiraciju za svoj roman našla u velikom raskoraku između onoga kako ljudi zamišljaju svoj idealan život i svet, na jednoj, i onoga kako u realnosti i svakodnevicu zaista žive u vremenima velikih istorijskih prevrata, na drugoj strani. Naročito interesantna i potrebna je sudbina raseljene porodice Nikolopulos, koja uporno, a bezizgledno, pokušava da bude svoja na svome, ali to nikada ne uspeva. U antropološkom smislu, većini ljudi koji potiču s Levanta, u stvari, suđeno je da budu rođeni i da prožive svoj vek na granici Istoka i Zapada, a da ne pripadaju ni jednom ni drugom, iako stalno i uzaludno pokušavaju da se prilagode jednoj ili drugoj strani.

Zlatni čas bi, simbolički, mogao da se predstavi kao roman „svetlosti i senke”, jer dok s jedne strane vlada sklad i radost porodičnog života, na drugoj vladaju nesklad, nered i kaos političkog i društvenog života. Ova

podela na svetlost i senke paradigma je podela koja preovlađuje u ovom romanu: podela između generacija, polova, religija, kultura, starih vrednosti koje nestaju i novih koje se tek rađaju, kao i uspomena na stari i pokušaja da se sagradi novi, bolji život. Čitalac kreće na dugo i uzbudljivo putovanje kroz roman prepun mirisa, boja i ukusa Mediterana i Levanta, koje ga nimalo neće ostaviti ravnodušnim, samo tužnim kada se završi, jer je stigao na kraj putovanja, odnosno romana.

Aleksandra Jovićević

Zlatni sat, najnovije delo autorke Jelene Mesić Gak, izuzetna je ljubavna priča koja se dešava na pragu važnog istorijskog perioda za grčku i tursku zajednicu u Istanbulu. Autorka je nadograđuje i povezuje mističnim kulturnim nasleđem, ljubavlju, strašću, tradicijom, mirisima, bojama i ukusima. Pred našim očima se razvija suptilni odnos između Zite, mlade Grkinje, i Omara, mladog Turčina predanog muzici. Njihove emocije, misli, ljubav i patnja, obavijeni misterijama istočnog Mediterana, područja ispunjenog pretnjama i skrivenim namerama, za koje se zna da prožimaju sudbine lokalnog stanovništva, i daleke Amerike, koja im daje mir i utočište kao milionima ljudi pre njih.

Današnja tema transnacionalnih kretanja i načina života – multikulturni spoj sa individualnim i porodičnim tragedijama koje teraju na brzo preseljenje, praćene iskustvima i životom u novoj zemlji u kojoj se dešava pomirenje i praštanje, kada telo i duša imaju vremena da se odmore. Sećanja na rodni grad, bogati i kompleksni likovi, svaki sa svojim senzibilitetom, izborima, skrivenim patnjama i hrabrošću da prati sopstvenu sudbinu, majstorski su prikazani, oni zasenjuju svojom sugestivnošću i teraju nas da bez predaha čitamo i saznamo šta se s njima dalje dešava.

Gordana Jović

Zlatni sat je prvi sat posle traumatične
povrede koji se smatra najkritičnijim
za uspešno pružanje prve pomoći.

Mojoj Milici
(1925–2012)

SABAHAD

*Dok su drugi gradovi možda smrtni,
ovaj će postojati dok ima ljudi na Zemlji.*

Petrus Gilijus, O Konstantinopolju, 1561.

Prodorni glasovi mujezina čuli su se sa svih minareta u zoru. Zvučali su kao zov i odgovor u moćnoj molitvi koja je dolazila odasvuda, parajući nebo nad gradom i ispunjavajući duše zaspalih, melodijama koje su ostajale dugo u njihovim glavama, sve do sledeće molitve.

Zita je živela u porodičnoj kući u Feneru, starom delu grada u Ismael Aga sokaku broj 4, na Haliču, fjordu u obliku roga na evropskoj strani Istanbula, koga su zvali Slatkim vodama Evrope. Na tom mestu su se vekovima ukotvljavale vizantijske i otomanske flote, i trgovački brodovi, a obala crvenela od bašti lala po kojima su šetali imućni stanovnici Zlatnog roga – Grci, jevrejski emigranti iz Španije i Jermeni, uživajući u romantičnom zalasku sunca pesnički nazvanom *Sabahad* ili mestom savršene sreće.

Crkva Svetog Đorđa u Feneru bila je sedište Patrijaršije Konstantinopolja iako je Majka crkva svih pravoslavaca i nekađanje sedište Patrijaršije oduvek bila i ostala Aja Sofija, dok je islamsko osvajanje grada 1453. nije potislo u crkvu koja je bila premala za tako veliku i važnu ulogu koju je imala. U Feneru su

bile i crkva Sv. Jovana Krstitelja, crkva Sv. Meri Mongolske kao i nekoliko sinagoga iz vremena prvih jevrejskih komuna. Tokom 19. veka na Zlatnom rogu su nikle fabrike i nekadašnje omiljeno mesto za šetnju je postalo ruglo prepuno industrijskog otpada i zastrašujućeg smrada gradske kanalizacije. Srećom, obala je očišćena i ponovo je bilo prijatno tu stanovati i uživati pored vode u jutrima i zalascima sunca obojenim mekim, modro-ljubičastim svetlom zvanim *plavi čas* u kome se gubila linija horizonta a nebo i voda postajali su jedno.

Zita se iskrala iz kuće u rano jutro pažljivo zatvarajući ulazna vrata da ne probudi ukućane. Baštenska kapija je na trenutak bolno zaškripala, no sve je i dalje bilo tiho i usnulo, i spustila se do šetališta koje je vijugalo pored vode. Duboko je udahnula miris vode i šiblja koje je raslo uz put. Najviše je volela leto kada je bila i rođena, tanke haljine i bose noge, hladne limunade i sveže sokove, salatu i voće za ručak a ponajviše lubenice i duge dane kada je imala utisak da se duže živi. Kao gušter, upijala je toplotu leta sedeći i hodajući i po najjačem suncu, čuvajući je duboko u sebi za kišovitu jesen i zimu, vlagu i mrak koji je padao već u tri posle podne.

Stigla je do ugovorenog mesta, zviznula je i kao eho čula isti zvižduk.

„Zita, ovde sam”, čula je poznati glas a onda ga je ugledala kako stoji iza drveta. Njegova duža crna kosa bila je kao uvek razbarušena, dok mu je vetar naduvao široku belu košulju kao balon. Privukao ju je čvrsto sebi. Zita mu je dosegala otprilike do polovine grudi.

„Nešto se dešava. Otac ništa ne govori kada smo sestra, majka i ja u sobi, ali čuo sam kako tajanstveno šapuće u telefon i nekom, čini mi se, spominje Solun. Ne govori nikom ništa, jer ne znam šta je u pitanju.”

Držeći se sa obe ruke za Omarovu košulju, Zita se popela na prste i strasno ga poljubila u usta. Zabola je nos u njegove plećate grudi i duboko udisala miris njegovog tela.

„Šta bi to moglo biti?“, pitala je koketno, zalepljena za njega kao lepkom.

„Ili ne biti. Ne znam, zaista“.

Pogledao je na sat.

„Trebalo da krenemo. Videćemo se kasnije, na časovima.“

Sagao je glavu i poljubio je. Bili su presrećni što su uspeli da se vide nasamo i dotaknu jedno drugo makar na tren.

Nedelja je bila duga, ispunjena obavezama na fakultetu i vremenu koji je provodila u porodičnoj robnoj kući tekstila i pozamanterije u kojoj je svakog dana pomagala roditeljima posle škole. Iako je dogovor bio da će pomagati u radnji poznatoj po najfinijim tkaninama iz celog sveta samo do polaska na fakultet, nastavila je i tokom studija da bi udovoljila ocu koji je govorio da se posao može samo radom naučiti.

„Ali, tata, ja ću se baviti nečim drugim. Biću možda kustos ili ću imati umetničku galeriju ili nešto slično. Sigurno se neću baviti tkaninama i pozamanterijom!“

„Da, da, ali jedino ako se zna posao, bilo koji posao, može da se naređuje onima koji za tebe rade, jer odmah se vidi ko zna a ko nema pojma“, nastavljao je otac ne osvrćući se na ono što mu je ćerka govorila.

„Isto je sa stranim jezicima i gitarom. To voliš i nije ti teško da vežbaš i učiš. Nikada ne znaš da li će ti te veštine zatrebati jednog dana i pomoći da preživiš, daleko bilo“, otac je kucnuo u drvo. „Atina, nažalost, nema sluha na majku ali ti imaš, koristi ga do kraja.“

Stara metalna kapija ponovo je zaškriljavala kada je Zita ušla u dvorište. Izvukla je novine koje su virile iz poštanskog sandučeta i ušla u kuću. Naletela je na oca u hodniku.

„Već si ustala? Da nisi bolesna?“, našalio se.

„Nisam. Evo novina“, rekla je zastajući pred ogledalom u hodniku, popravljajući kosu i čisteći nevidljive mrvice sa haljine.

„Dimitra je postavila doručak u trpezariji“, dobacio je otac preletajući s interesovanjem naslove na prvoj strani.

„Da li je Atina ustala? Ima samo sat i po do početka predavanja,“ rekao je gledajući u zlatni časovnik na debelom lancu i sebi u bradu prokomentarisao: „Voleo bih da mi neko objasni šta u stvari znače ove političke zavrzlake?“.

Iako je Ziti bilo osamnaest a Atini punih dvadeset godina, otac Nikolas Nikolopoulos i majka Elena brinuli su o njima kao da su male devojčice. Bolan gubitak prvorodenog deteta, na izgled zdravog i pravog dvomesečnog Lenadrisa od *iznenadne smrti u kolevci*, Nikolas i Elena nisu mogli da prežale. Umesto suvislog medicinskog objašnjenja zašto i kako se to dogodilo, dobili su suvoparne statističke podatke da se takva smrt dešava obično između drugog i šestog meseca života, više kod muške nego ženske dece koja spavaju na stomaku, najčešće u snu, u periodu od ponoći do devet časova ujutru. Ovo nije mnogo pomoglo očajnim roditeljima.

„Kada ti jedino dete umre, onda nisi više majka. Nisi u stvari ništa“, tugovala je Elena.

Rođenje Atine donekle je ublažilo strašan roditeljski gubitak i bol. Danonoćno su bdeli nad njom dok je spavala osluškujući da li diše, nekada je budeći iz dubokog sna da se uvere da li je živa. Isto su radili i dve godine kasnije kada se rodila Zita. Ukoliko je Nikolas i bio sasvim neznatno razočaran što im se nije rodio muški potomak, sin naslednik, to osećanje je bilo kratkog veka. Od kada su došle na svet, devojčice su obožavali i roditelji i rodbina, utrkujući se ko će više i bolje da im ugodi. Tetke Kaliopa i Penelopa, majčine starije neudate sestre koje

su živele sa njima, doživljavale su Atinu i Zitu kao princeze, srećnice koje su imale više majki da ih vole i brinu o njima.

Kuća je bila dovoljno prostrana i udobna da primi sve članove mnogobrojne porodice Nikolopulos. Stub domaćinstva bila je nezamenljiva domaćica i kuvarica Dimitra, poreklom iz zabitog sela na Peleponezu, koja je govorila turski sa приметnim akcentom iako je već trideset godina živela kod Nikolopulosa. Sitna i višljasta, sa razdeljkom na sredini glave i malom punđom u obliku krofne na potiljku, sa malo dužim i savijenim nosom, bistrim i inteligentnim plavim očima, Dimitra je uvek bila obučena u tamnije haljine na zakopčavanje preko kojih je nosila belu kecelju na kojoj ni uveče nisu mogle da se vide mrlje od hrane. Smatrala je Nikolopulose kao svoju familiju i do najsitnijih detalja tačno znala šta ko voli, da li meso ili ribu, koje povrće i kakve kolače, kakvu kafu pije, ko je za doručak ili rani ručak...

Dimitra je svakog jutra ustajala u cik zore i odlazila na pijacu da kupi najsvežije namirnice, pažljivo ih pregledajući kao kakav iskusan i strpljiv doktor, bacajući ih malo u vis i dočekujući sa obe šake, čupkajući, mirišući, odmeravajući težinu u ruci, cenkajući se sa prodavcem sve vreme kako bi dobila najpovoljniju cenu kao prva mušterija toga dana. Bila je svesna trgovačkog sujeverja da prva mušterija ne sme da se pusti da ode a da nešto ne kupi, inače će ostatak dana biti baksuzan.

Dok su devojčice bile male, pevala im je melodične grčke pesme pred spavanje, prala veliki veš na ruke ne verujući da bi električna mašina mogla da uradi podjednako dobar posao. Vodila je računa šta kome treba i svi su mogli na Dimitru da se oslone da će ih probuditi ranom zorom ako su negde morali da idu, sa već spremnom kafom i upakovanim biskvitima.

U kući Nikolopulosa živeo je i radio i Adem, momak za popravke, održavanje bašte i Dimitrina desna ruka. Radio je što

god bi mu ona rekla. Bio je siročić i dalji rođaci koji su ga uzeli posle smrti roditelja, rekli su da je malo zaostao, unapred perući ruke od njega ukoliko bi nešto zabrljao. Tom izjavom je mogućnost da bude vraćen rođacima bila izbrisana. Adem je bio prilično visok, lepuškast, sa plavom kosom, punim usnama i nekako sitnim očima za tako visokog čoveka. Odevao se u crne čačšire, belu košulju i na smenu je nosio dva prsluka, žuti sa tankim prugicama i crveni sa teget tufnama.

Dimitra i Adem su imali sobe i kupatilo u prizemlju iza kuhinje. Spavaća, mala radna soba i kupatilo roditelja bili su na prvom spratu, dok su tetkine, Atinina i Zitina, bile na drugom. U potkrovlju je boravio očevoj brat Grigorios koji je došao iz Amerike u posetu na kratko da bi se posavetovao sa Nikolasom šta će i kako će dalje. Prošla su puna tri meseca a on još nije bio spreman da se vrati ženi i sinu u Južnu Karolinu. Predlog da se presele u Konstatinopolj, njegova žena Kim glatko je odbila rekavši da treba da sačekaju dok im sin Atila Dae ne odraste. Strahovala je da se ne ponovi vreme kada je kao devojčica, sa majkom došla u nepoznatu zemlju otrgnuta od svega bliskog što je znala.